

CSOKORNAI LAPOK

SZÉPIRODALOM ÉS TÁRSASÉLET KÖZLÖNYE.

TULAJDONOS SZERKESZTŐ

ORBÁN PETŐ.

Előfizetési díj: Debrecenben félévre július 3-ától december végeig 5 frt; három hónapra július 3-ától szeptember végeig 2 frt 30 kr; egy hónapra, július végeig 1 frt ezüstben. **Vidéken** félévre 5 frt 45 kr; évnegyedre 2 frt 52 kr; egy hónapra 1 frt 12 kr. Előfizetheti helyben egyedül Csáthy Lajos úr könyvkereskedésében, a hol mindennemű hirdetések is elfogadtnak, miktől egy kétszer hasábozott sorért 4 p. kr fizetettik. **Vidéken** minden es. k. postahivatalnál, a hol az előfizetés elfogadatik s az előfizetési díjt tartalmazó levél, ha ráíratik kívül, hogy hírlap-előfizetési díjt tartalmaz, ingyen küldetik a szerkesztőséghez. Előfizetést gyűjtőknek minden 10 példány után egy ingyen példány adatik. Egyes szám ára 6 ezüst kr. — Megjelenik e lap hetenként kétszer: **szerdán** és **szombaton** délelőtt. Szerkesztőségi szállás nagy-csapóutca 10-dik szám, hátulsó épületben.

 Figyelmeztetjük holtapos előfizetőinket az előfizetési díjnak mielőbb kezeinkbe juttatására, hogy jövőre ahhoz alkalmazhassuk magunkat!

Szerk.

Fővárosi élet.

Budapest, jul. 24. Miután leveleimnek „fővárosi élet“ a címök, nem e rovat körén kivüleső dolgot mondok, ha megemlítem, miszerint az élet fővárosunkban szaporodott. Nagy örömmel írom ezt, mert fogyni — fogott ugyanis eleget.

Tudom, hogy e hírek nagyfontosságú okait gyanítja minden kebel. Általános megkegyelmezések, az ostrom-állapot megszüntetése, juratusok visszahelyezése, az ellenzék föltámadása? Oh ez mind nem! Csodaszzerűségek most csak a religio világában vannak napirenden, a politikai ugrások, miután anynyi kifícamodás történt — igen megszüntek.

De hát miként növekedett az élet a fővárosban? — Uj énekesnők jöttek? vagy tán néhány orvos kiköltözött? ... Egyik sem.

A rejtély egyszerű fejténye az, hogy — fiam született!

Kicsiny dolog magában, az életnek csak egy parányi szikrája, — és mégis, mintha egyegy nem rég domborult sirból, melyet a kardása — egy lélek röpülne föl, új alakot öltendő — akként tűnik föl előttem most egy fiu születése.

A római könyeivel keresztelé meg gyermekét, erre nekünk is lehetne okunk elég. Azonban a jövő derültebb sugara által egy szívirvány képződik — mely egy nagy istenigéretnek jelképe. Félre tehát köny! Erősítsük a csecsemő testét, hogy legyen kara és szíve ép, a nemzetnek új viruló hajtása így fakad!..

Fiam körmét rácsálva jött a világra, miből keresztapja azt jósolá, hogy — magyar iró lesz belőle.

Meglehet! de én inkább hiszem, hogy nem az apjára üt, és még h.. huszár is válhatik belőle.

S minthogy épen születésről írtam, áttérek a másik végletre — a temetésre. Hiszen tapasztaltuk, hogy ez időnkben nagyon közel áll egymáshoz.

Születés és halál emberi dolog. Isteni a föltámadás! S isten az emberihez van legközelebb.

A napokban valami gyászos gyülekezetnek az a különös eszme ötlött elméjébe, hogy egy rendkívüli gyászmenetet rendezzen.

A fehér koporsó nemzetiszintű szalagokkal volt elborítva. A fáklyavivők övszalagul szinte ily színű pántlikákat viseltek. A lobogó fáklyák földfele voltak fordítva, s a csokor rajtok, mind meganynyi háromszin kokárda volt.

A ravatalszékér tompa dörgéssel indult meg, — a gyászkiséret lecsüggesztett fővel kísérte a koporsót, és gyászdalul szomorú magyar zene hangzott. A koporsón fölírás nem volt látható. Az öszszegyült nézősereg kíváncsian kérdezősködött a halott kiléte iránt.

A legkedvesebbet temetjük — szerettük mindnyájan!... volt a tompa válasz.

Azonban a rendőrség csakhamar megakasztá a gyászmenetet. S a temetési pompakészületeket beszállítá a városházára. — Ha e rendreigazítás anynyit tett, hogy a nemzetiszintű koporsóhoz szegezni akarni botor gondolat, — akkor nagyon helyesen tett. Temessünk a halál színével — feketével, de ne oly küldiszítékekkel, melyek az életet jelölik. —

Térjünk ismét a haláltól az élethez — ez ugyanis közhajtás a Karpatoktól Adriaig — és így Debrecenben is.

Biztos kutföből esett tudomásomra, miszerint a miniszterium Magyarország jövődjét szervezetét illetőleg, melölözve a merev centralisatióknak még csak árnyékát is — mindazon alapvonásokat szem előtt tartandja, melyek a nemzet életével elválhatlanul öszszeforrtak. S oly szervezetet készít számára, mely által a leghazafiubb magyar képviselőház bizodalmit is megnyerni a legbiztosabban reméli. A képviselők öszszehivatása a lehetőségig mielőbb meg fog történni.

A polgári alkotmányos hatalom kifejléséhez közelg.

A haditörvényszékek sept. elsőjével mind fölözlatnak, a központit kivéve. Igen szeretem bár a hivatalok szorgalmas munkásságát, de ennek, kivételkép csakugyan chajtom, hogy mennél kevesebb dolga legyen.

De hogy ezuttal a társadalmi élet legélénkebb mozgalmát levelemből ki ne felejtsem, s egyszersmind — mint az egyszeri rákok — ígéretem beváltása ki ne mászson levelemből, — megemlítem rövideden „Hunyady László“ adatását is. Nemzeti ünnepélyekben szegény világunk ezt bátran nemzeti ünnepnek nevezheti. Mert ha van a magyar zenének jövődjéje, ha zeneművészetben magyar iskoláról szó lehet a polgárosodott népek közt, annak megalapítását nagyrészen Hunyady László szerzőjének fogja köszönni nemzetünk. Erkel Ferenc genialitása e műben megmutatta, mikép lehet europaivá emelni a csárdák gyönyörű melodiáit. Az első talpkövet ama szilárd alapzatba ő tette le, melyen a magasabb magyar zene dicstemploma épül! — S mennyire ujjá volt teremve e mű, szépségei mennyire kiemeltettek azon jeles hangtehetségek által, kik jelenleg benne működnek, arról csak annak lehet fogalma, ki ez operát a mult és mostani új epochájában hallá — hozzájárulván még az is, hogy egy oly remek aria szerkesztetett ujonan bele, melynek valóságos varázshatása van. Mint milliard virágok közepette a ragyogó tavaszi napfény — e dal is egy pont csak az egész műben, és mégis sugárözönével átfürösztli az egészet. Ha a *L'ange* aszszonyt Szilágyi Erzsébet szerepében kellőleg méltányolni akarnám, kifogyhatlannak kellene lennem, erre pedig a szolgálatot e hideg érzéketlen papirdarab megtagadja. Csak annyit mondok tehát, hogy remek volt — classicus értelemben. A szívet hangjával, a szemet gyönyörű ösmagyar külsejével hódítá meg. Egyetlen öltözete, melyet mintha a Podiebrad leányának magyar szabója készített volna — e z e r pengő forintba került. De mennyi fény özönlik el ezen, és mily természetítő m a g y a r szabás. Szép hölgyeim! egyremásra, ti is kiadtok enynyit öltözékre, fényes is eléggé ruhátok, de egy — a legfőbb hiányzik, nem m a g y a r s z a b á s u a z, s aztán kelméje is jobban tetszik ha Chinából került.

Az opera derék szerzője javára ismételtetett. A színház mindenkor tömve. Taps és virág, özönben fakad a közönség lelkesültsége nyomán, s minden szála a n e m z e t i s é g o l t á r á r a h u l l . . .

A n g y a l o k is voltak jelen mint megjövendölém.

Azt hívök, hogy a menyország s z a k a d t r á n k — vagy az a l f ö l d merült föl közénk.

Egy táblabíró urambátyánk ugyan azt hívé a nagy nyomás közepette — hogy a templom szakadt rá, mert az egész előadás alatt s u l y o s k e r e s z t e t é r z e t t a h á t á n : Hogy miért? jövő levelemben megírom.

DA

Beh szomoru...

Beh szomoru a tilinkóm hangja,
Csakugy sír, ha elmélázok rajta...

Pedig nem is temetőről vágtam,
Sűrű erdő közepén találtam...

Erdő, erdő, bánat erdősége!
Minek léptem csak egyet is értte,
Minek vettem a szememet rája,
Mikor tövis annak minden fája!?

Száraz ágon, mintha nem is élne
A szerelem bűgő gerlicéje,
Bokor alatt mintha halni vágyna
Ifjuságom ékes gyöngyvirága!..

És az a rém!.. oh nem megyek beljebb,
Hogy a haza képére ne leljek,
Oda néznék, fellázadna vérem,
Megölelném, meghasadna szívem...

Lévai József.

Három testvér.

(Folytatás.)

1818 december 31.

Utósó nap ezen évben!

Szorongó kebellem s könyező szemmel kísértem a nap lerezgő utósó sugárait, mintha reményem csillaga is azoknak letüntével borulna homályba. — Én és remény! Hiszen csak kínos küzdés volt ez éven át egész életem!.. De mégis, a viszonszerelem még édes hiedelmében, virultak olykor nekem is a boldogság kellemvirágai; a háló, melyet a női ügyes politika, cifra ármányszálakból, szívem körül szőtt, kedves bilincsul szolgált nekem, mert általa a való iszonyu képének látásától lelkem elzárattott. Ah de most! Most a nemsokára lefolyandó év nagy része egy széles tükörül tünik föl előttem, melyen a megcsalott legtisztább szerelem szörnyű kínai kísérteti alakokban vonulnak keresztül sajgó lelkem előtt. Oh mily ellentéte ez azon fényárnak, mely, még néhány hóval ezelőtt, elkábult lelkemben, a még akkor igaznak hitt Julia álerényei vakító sugaraiból képződött! — Ah hölgyek, hölgyek, védszellemei lehettek ti, csak akarnotok kell, a bár tévuton bolygó férfiui szívnek; szelidségtek meggyógyíthatja a szilaj indulatoktól elkaptott kebel vérző sebeit; jó-ságtok megmentheti a vétek örvényében sülyedező szenvedélyt; akaratotok sokszor megtörheti a férfiui akarat szilárd láncszemeit! — De vigyáznatok kell, hogy tetteitek a komoly valónak, nem pedig alakoskodás és hiuságnak nyilatkozatai legyenek. Mert van a férfiui lelkében egy hur, melyet ha illetetlen kezekkel érintetek, vagy tulfeszíteni akartok: végre megszakad az, s szakadozott darabjai vérző sebet szakitnak lelkeiteken. — Ismeritek ti e hurt: a férfiui jellem és önbecslés leggyöngédebb hurja ez. Kiméljétek ezt, — mert ennek szakadtával ördöggé válhatik a férfi, ki, kevéssel előbb, önként veté szívét a női kebel bilincseibe. — S a bűn vad daemona a kimélet fegyverét nem ismeri — sima nyelvű kigyók irányában!

Oh Julia, Julia! Mi valál te lelkemnek ez év elején, és mi vagy most!

Ha ezen év első napján irt naplómát, melynek leg-

kedvesebb tárgya te valál, megtekintem: elfásul e szív, mely minden boldogságát csak benned találá; ingadozik az örökigazság felőli hit lelkemben, s a kétségbeesés és boszu iszonyu képei mélyen vésődnek haldokló szerelmem lángkoporsójára!

Im itt hevernek előttem, mint az élet gunyképe, Juliáról ez év első napján naplómbe vezetett soraim.

„Ismét letűnt egy év, s mint a tavasz az elkorhadt virágok poraiban új virágot hoz elő: az elmúlt év romjain új év született.

„Istenem! Hányan vannak, kiknek hulló könyeik elrejtik szemeik elől az új év első nappalát; hányan, kiktől bilincseik csörgése elzárja a vigasz és enyhület édes szózatát; hányan, kik a méltánytalan világ vasveszseje ütése alatt, roskadozó erővel közelitnek a sirhoz! És én? Ah én boldog vagyok édes Juliám tiszta szerelme érzetében! Az én világom a szívvilág. Boldogságom fokozatainak hévmérője: Juliám forró szerelme. Én nem ismerem bajt, mely Juliám tekintetén, mint gyöngye köd a nap égő fáklyavilágán, el ne enyészne.”

„És mégis, oh én hálátlan! Nem istenhez tartoztam volna-e, szent ima és buzgó hála szárnyain, emelkedni mindenek előtt azon percben, melyben az ó év az ujba átszakadt?!”

„De tehetek-e róla, ha, az ébredés legelső pillanatában, az ő képe tűnik föl előttem; ha nincs gondolatom, nincs egy tettem, melynek főtárgya nem ő volna; ha estveli ima helyett, az ő boldogságaérti esedezés leng ajkaimon; ha legszebb álmképeim tündérkirálynéja az ő alakában jelenik meg előttem, a fekete éj rémes óráiban; ha barátaim, rokonaim és ismerőim iránti érzésem csak árnyazata azon lángnak, mely szívemben Juliámért ég kiolthatlanul?!”

„Én remélem az ég bocsánatát e semleges hibáért!”

„Jelenem örömkoszoruit mily kellemesen fonják körül multam viruló nefejejtsei!”

„Hányszor más rejlik a kebelben, mint a mit a nyelv, e gyáva gép a fülhártyának általad, és hányszor fejezhetjük ki csak ezredrészét is azon öröm- vagy fájérzetnek, melynek hullámain a szív, ezen kedélyviharlengette gyöngye sajka mármár elmerül?!”

„Ki tudná leírni, mily boldog a tiszta szerelem a viszszerelme ölelő karjai közt? — De kitudná lefesteni a vérlüktetés villanszerű rezgését, ki tudná láthatóvá tenni a lélek végletekről végletekre nyargalt eszmejártékát?!”

„Mint az első emberpár lelke előtt varázsszinben tündedeztek fel olykorolykor az édenkertben élvezett legelső tiszta örömek: oly fénylő ragyogja körül kedves Juliám-mali viszonyom kezdetén történt kalandaimat, azon különbséggel azonban, hogy én, nem mint az első emberpár, ezekről emlékemben, sem a tévedésnek, sem a megbánásnak legkisebb részét sem érzem, — hanem, mint

ezüstkoszoru ébenhajfűrtökön, tündöklök lelkem előtt boldog multamnak csillámütökere.

„..... Két kert nyílt egymásra. Egyik, melyben én unalmas óráimat a természet egyszerű szépsége csodálásával cserélgetém, — a másik V...on, hol a politika száraz mezején kertészkedni tanultam, a legizletesebben rendezettnak tartatott, — de nem ok nélkül, mert annak virágait egy ritkaság kertészleány gyöngye kezei ápolák.

„Egy szép nyári reggelen épen kertem virágait nézegetém, midőn a másik kert ajtónyílását észrevettem. Áttekinték. A szép kertész leány lépett azon be, kit már sokszor nézdeltem kertemből; egy darabig közönyös valék iránta. Később? kertem virágai mindig szebbek lőnek szemeim előtt, s alig ébredék álmaimból, valami ellenállhatlan vonzalom ragadott engem a kertbe, mint gondoltam, virágaim szépsége, s mint később észrevehem, a szép leány nézdelése végett. Ritkán mehettem le, bármi jókor, kertembe, hogy a gyöngye ujjakat virágápolás közben ne találtam volna. Azonban, ha sikerült előbb lemenem, mint ő, — félpajkosságból egykét sor iratkát valamelyik olyan virágára játszottam, melyet meg szokott mindig nézni.... Ez így tartott sokáig. Egy félévig, a nélkül, hogy, szomszédi jogon, csak egy szót mertem volna vele váltani, bár a szép bogár szemek tüze nem egyszer találkozott tekintetemmel; félig hittem, hogy tán a szép kedves is érez irántam némi vonzalmat, de valamint ezt nem mertem egészen hinni, úgy nem mertem magam előtt sem megvallani, hogy én ő t s z e r e t e m..... Mondom, egy fél év így tölt el. Egy reggel azonban, mint már elkezdém, különös lökést adott viszonyunknak, — ha ugyan e gyöngéd vonzalomfoszlányok szüvedékét viszonyunk lehet nevezni. —

„Épen oly szerencsés valék, hogy néhány perccel megelőztem őt a lemenetelben, s egy százszorszép bokorra, kertében, ezen pár versecskét illesztém:

Szebb virág a szerelem,
Mely szűz kebleden terem! —

„Néhány másod perc után, mint az ég csillagai közt megjelenő hajnal szende fénye, a kertészleány, virágai közt termett, s mintha kertajtóm nyílására várt volna, nézegetett át kertembe. Én oly helyre rejtöztem, hogy őt láthassam, de ő engem ne láthasson. Minden mozdulatát éber figyelemmel kísértem. Remegtem, féltem, szívem hangosan vert, midőn látom, hogy a százszorszép bokorból kiveszi odaillesztett versecskémet. Elolvassa. — Elragadtatva, csókot hint reá. Keblébe rejti, ismét kiveszi, csókolja s visszateszi keblébe..... Irigyeltem a papír sorsát!... A szép szemek ismét áttekintének kertembe. A leány, virágai közt, főlegyenesedik, kezei keblén nyugosznak, .. gondolkozik... egy mosoly... s hirtelen felszalad kertéből. — Én alig mertem hinni szemeimnek. A jelenet oly varázserővel hatott rám, hogy egészen elandalodtam, minden gondolat egyszerre toluult agyamra, — s mint a növényzsejtek közt, nagyító üvegen sem lehet

jól megkülönböztetni az alkatrészeket, s az azokban élő bogárkakat, ha a nézés az egész láthatárra egyszerre irányoztatik: kápráztak szemeim s fejem eszmechaossá vált. Ily ámulásban lettem volna, isten tudja meddig. — Azonban, körülbelöl egy negyed óra mulva, Julia, — mert nevét megtudakoltam — ismét kertében volt. Nem is tekintett virágaira. Kertajtómat nézegeté, s minthogy az bezárva látszott lenni, a kerítéshez, hol én egy bokorba rejtözve valék, közeledett. Valami papir, mint gondoltam, az én versecském, látszott kezében. Midön meggyözödni látszott arról, hogy én nem vagyok a kertben, a százszorszépbokorból néhány szálát szakit, koszoruba fonja, a nála levő papirt mellé illeszti, s a papírra egy viruló nefejejtset tűz. A deszkakerítés egy nyilásán — mert gondoskodtam, hogy ő és én átláthassunk egymás kertébe — átnézett virágaim közé. Ég fölé emelt jobbában tartja az elkészített koszorut, — szemei ajtómon csüggenek, arcórsái elhalaványodnak, tekintetében félelem és bátorság, szemérem és szerelem egyszerre látszanak küzdeni... Végra átlöki kertembe a koszorut, — sikoltással szalad fel kertéből! —

„Sohasem sajnáltam inkább, mint ekkor, hogy festő nem vagyok. Mert ezen jelenet ábrázolata műveim remeke leendett.

„Ott hevert a levél előttem, közepén diszelgett a koszoru, rajta a nefejejts. Reszkető kézzel nyultam utána. Felbontám. Egy rögtönzött rajz volt abban látható: egy százszorszép és nefejejts virágbokretái öszszehajolva csókkolták egymást. S a kép alatt ezen betük valának: „Emlékül G-nak, Virág Julia.“

„Nem kísértem meg leirni elragadtatásom szülte örömemet. Nincs toll, mely azt lefesthesse. Hiszen a szavak csak gunyöltöneyei a legszentebb érzéseknek.

„..... Elég az hozzá, hogy Szirtfoki Kálmán barátomnak ügyessége és baráti készsége utat nyitott nekem Juliához, s azon boldogsághoz, melyet nem cserélnék föl a világ kincsével.

„Édesen mereng a mult virágain a boldog emlékezet.

„Azért vedd, isten! forró köszönetem ez év első reggelén, hogy, atyám szigora enyhítésére, egy angyaljó szívü leány legtisztább szerelmével, s egy áldozatkész barát páratlan hűségével ajándékoztál meg! Az ő jóságuk viszzatart engem a bünök örvényétől, s az ő szilárd jellemök látására a világi csábok álarcos kísértetei megsemmisülnek előttem.“ —

Nem olvasom, nem olvashatom tovább. Nehogy az egész világot bolondságnak, nehogy minden érzést képmutatás és rozszlekkület cifra köntösének tartsak.

Ah, még ez év elején egy hü leány igaz szerelme s egy hü barát erénydus jelleme felöli hit boldogitá önérzületlen lelkemet! Most minden, minden csak a méltó fájdalom és boszu érzetét erősíti keblemben! —

1819. februar 5.

Atyam szobájából jövök.

Tehát mégis maradt fenn számomra az örömrzésnek legkisebb szikrája?

Egy eddig még nem érzett gyönyör fogja át egész lelkemet. Mily boldogság egy kérlelhetlen zsarnoknak hitt atya ajkairól az engesztelődés arany igéit, az atyai szeretet bizalmas szavait hallani!

Igy szólott hozzám: „Édes fiam, egy időtől fogva érett ifjuhoz illő komolyság látszik arcodon, rend, pontosság és szelidült kedély tükrözödik minden tetteidben. Ez engemet kimondhatlan örömr gerjeszt, kivált mióta tudom, hogy Virág Juliát, (oh! midön e nevet emlité, egészen megrázkódtam) ki, mind rangod, mind miveltségedre nézve, távol áll tőled, de, ezenkül, egy ledönthetlen, előtted még ismeretlen válaszfal zár el benneteket egymástól, feledni kezded. Tudom, mikép rabolta ki lelked kincseit. És ez legyen tanúságul arra, egy némben ledér viselete mily könnyen megtörheti a férfui jellem és erény finom rugóit, ha a szív lázlüktetésének tulsulyt adunk a hidegész józan tanácsa felett. Azért röviden intlek: légy vigyázó jövőre!“ —

Kimondhatlanul jól esik fájó sebemre az őszinte szavakban nyilatkozó atyai szeretet.

.... De micsoda levél hever itt asztalomon?

Ez Szirtfoki Kálmánnak, az álbarátnak írása! Épen jókor. Ugyis készen van tervem, miszerint, ha máskép nem, atyám segítségével, ki részvétellé látszik lenni sorsom iránt, a hitszegő leányt s az ezt elámitott hitszegő barátot, egyszerre megboszuljam. Barlangában lepem meg az oroszánt; ide hagyandom Pestet egy darab időre, hogy Szirtfoki koholt irományait s az ármányos lelkek fekete jellemét felmutassam a világ ítélőszéke előtt!

De mi vagy te: világ?... Egy örökmozgony a változatosság gyilkos gözkörében, melynek világánál, a megsemmisülés romjain, új élet születik: hogy meghaljon; egy önmozgony, — automate — melynek kerekeit az önzés epéje és a telhetlenség mérges lehelete hajtják: hogy gyors rohamukban a hajtógép gyánge alkatrészei kihulljanak; egy kelepccenyelvü borbélyshanc, ki csacsogásával igyekszik enyhíteni a nyuzott bőr sajgó fájdalmaít; egy kávésnénike, ki hazug hireket perget a nép közé: hogy soványkeserü italának édet és vevőt szerezzen!

És én balga, a világra hivatkozom!

De lássuk, mit irhat az áruló barát?

V... februar 1. 1819.

„Édes Barátom!“

„Kedves Gusztim!“

Ah így sziszegnek a kigyók, midön követ fúnak; tudtam, hogy az első szó is tör leend. melynek hegyére illesztett mérge szívérembe szivárogo. — Barát, barát! Mily könnyü e szót kimondani, mily édes valódi jelentőségét érezni, de mily nehéz valódi értelmét az életbe átültetni! és mily leverő látni, hogy e szó csalárd érzelmek gunyöltöneyeül használtatik fel! Ugy tetszik nekem,

mintha sűrű fátyolt látnék szemeim világa előtt, vagy chinai fal vékony résein keresztül megtörődve jutna földünkre a nap melegítő és világító ereje, — midőn e szót: „barát” illetetlen ajkáról, hazug értelmében, vagy érdemtelenekre hallom pazaroltatni. — Emberek, emberek! Ti könnyen odavetitek e szót a gondolkodó lélek elébe, — nem vélitek, hogy annak hazug értelme az igaz kebelben fennakad, mint tengerbe vetett kavics az éhes hal gyomrában?!.....

Amott egy oroszán, ember képiben, tanácskozáásra gyűjti az állatok seregét: hogy gyöngye húsákból jól lakjék; emitt egy kígyó, ember képiben, közös védelem színe alatt, kicsalja jukából társát: hogy, üldözője elől, maga buván abba, áldozatul ejtett hiszékeny társa véréből magába táperőt szivhasson; amott az önzés, részvét képiben, fagyhalál hideg miatt meredező társának takaróját igazgatja: hogy saját bőrét a fagyhalál ellen biztosítsa; emitt a fősvény takarékosagra oktatja embertársát: hogy ennek megkuperitott fillereit, ármányos utakon, saját zsebébe játszassa; amott a tolvaj segílyt nyújt, kincsei elrejtésében, a sorsüldözte szenvedőnek: hogy a lerakott kincset, ismert rejtélyéből, maga lophassa el; emitt a gazdag kenyeret oszt cselédeinek: hogy azok vérverejtékei után, magának kéjvilágot teremtsen; amott egy nő, keblére vonja férje fejcséjkjét: hogy az, másra irányzott kacsingatását ne láthassa; emitt egy ifju, lelkiismeretes felügyeletet ajánl távollevő bajtársának kedvese szerelme megóvására, s a leány szerelmét saját szívére játsza!

És ti, könnyen hívők! Barátságoknak nevezitek a cifra álarc hideg mosolyát; szivrokonságnak mondjátok a kül simaság színészi játékát, — míg végre kinosan kell tapasztalnotok: hogy méz helyett méregkeveréket vásároltatok kijátszott szívetek legdrágább kincsein!?

... És ő engem barátának mer szólítani! De hadd lássam tovább az áruló sorait!

„Kilenc hava, mióta nem láttalak.

De nem is kívánlak látni ez életben, nehogy töled, baráti hűségem jutalmul, hálát vagy megvetést kelljen elfogadnom. Te engem árulódnak, kedvesed elcsábítójának, egy nyomoru embermorzsaléknak tartasz, s méltatlannak arra, hogy lelked magas miveltségéhez, a barátság meleg sugaránál, újra fölemelkedhessem. Legyen akaratom szerint. — De azért az én irántadi érzetem oly tiszta marad, mint az istenség prismája, melyen az emberi ész és világbölcsesség csillogó sugára olygyakran megtörik.

Lásd, édes barátom, az élet sivatag homályában eléved az emberi szem, és a sors az embert, mint szél a kelepécét, vad kéjelgése kijelölt játékszeret, kedvesapongásainak vak eszközeül sodorja. És az életnek, az ember — úgy, mint a világeletnek — körforgása, eredeti sajátos jelleme, irányát, rendeltetését követi, nem tekintvén egyes lelkek szent vágyaira; hanem, az önzés hatalmától elragadtatva, saját célja kivitelére ellenállhat-

lan erővel törekszik, — s egyes emberek, viszonylag a nagyegészhez, jelentéktelen porszemek.

A szerelem, az öröm és fájdalom ezen zérója, istenhez igyekszik ragadni a lelket. És a világhétség ijesztő szelleme szemhunyoritva pislog az emberi kebel fejlődni kezdő örömeire; átszárnyal a lélek legfelsőbb vágyain, — s végre kijelölt áldozata sirhantán, vagy, a mi még iszonyubb, a megcsalattatás kinpada előtt, káröröm-, önzés- és diadalérzet mámorában fürödve, tombolva üli pokoli kéjben merengő szenvedélyének bachusi ünnepét, — s győzelmes fegyverén zuzott szívek letört örömvirágai hevernek.

S nem csoda, ha az ily csapás által megrendült lélek elfogult itélettel mérlegeli a körötte lefolyt eseményeket, s ezeknek belső rugóit.

Engedj meg, ha ezen igazságot rád alkalmazom.

Te szíved üdvét véled elvesztettnek Julia hűtlensége miatt, s a veszteség mély fájdalma miatt nem tájékozhatod magadat tetteim körül; pedig tudod, hogy, kettőnkön kívül, Stein kapitány is járt a virágházhoz.

Egy délután épen akkor tettem Juliánál látogatást, midőn szobájában ő helyette anyját találtam. Jól ismered azon mivelte tapintatot, melylyel e nő bír, valamint azt is jól tudod, hogy mind e nő, mind férje, bár határtalanul becsültek téged, komolylyá vált szerelmeitök iránt nem viseltettek rokonszenvvel, tán fiatalágod s rangod miatt kivihetlenné tarták, hogy leányuk, egy kertészleány, nőd, bárónő lehessen; és én csodáltam, hogy Julia anyja, irántam, ki, ügyvédi címmel s szerzett tudományomon kívül, alig bírok valami vagyonnal, különös rokonszenvet mutatott, te fölöttem, — s épen az említettem délután is, egyedül levén vele néhány percig, leányának irántami jó indulatát s olyasmit emlegetett, mit én hallani sem reméltem, sem akartam, tudván, hogy te, ki mindenem valál, lelkeből szereted Juliát. — Vifágné, bizalommal levén hozzám, azon igérettel, hogy Juliát fölkeresteti, a szobában magamra hagyott. Én, szokott kandiságomnál fogva, Julia toilletében apróságokat kutatván, egy levélre akadtam, Stein levelére, melyet Kassáról irt Juliához. Bár Steinnek Virágéknál gyakran megjelenéséből valami gyanu ébredt is bennem, mely, viszonyotokra nézve, engem egy kissé féltékenynyé tett, de azt senki sem fogta velem elhithetni, hogy az megtörténjék, minek, e levél után, tudomására jöttem. A levél, Julia és Stein közt érett szerelmi viszonyt fedezett föl előttem; sőt, a mi boszantóbb, a levél hangulata, irányodban, fölötte sértő volt, mivel Juliát arra izgatta, hogy irántad a legszorosabb viszonyt mutassa külsőleg, míg nem sokára azon boldogtalan valóság ébresztend föl téged álmodból: hogy Julia Stein kapitányé. — Én a levelet, elolvastván, visszatevém előbbi helyére, s a belépő Julia nem gyanított semmit. Néhány perc után, a leány előtt is felöltő fájérzettel távoztam haza.

Hosszszu fontolgtatás után, jobbnak láttam, egyszer-

re nem adni tudodra e leverő körülményt, hanem másképp igyekeztelek elvonni Julia köréből; benneteket egymás irányában lassanlassan elidegeníttelek, a mint tudod. — Hála az égnek, szándékom sikerült is. Azonban te, legforróbb hűségemet, félreértésből, árulásra magyaráztad, — s azon körülmény, hogy én azután is megfordultam Juliánál, gyanudat hitté érlelte benned, miszerint én Juliát magamhoz hódítván, téged, alacsony utakon, kijátszotlak.

Nem irántami engesztelődésed reménye, nem hála vagy jutalom szempontjából, hanem lelked könnyebbülése végett, írom meg az okot, miért jártam én, a Stein levele olvasása után is, Juliáékhoz.

Egyfelől jellemem gyengülése felőli gyanudat megsemmisítendő, másfelől a hűtlenséget megboszulandó, — kísértő szellemként tüntem én fel, látogatásaimmal Julia előtt. Szavaim felkölték szívében az öntudat kinait, s mint gyilkos az ítélőszék előtt megszégyenülve érezte magát körömben.

De egy esemény jött közbe, mely az igazság boszuló fegyverét kiragadta kezeimből. . . Ne csodáld. . .

A gaz Stein, Juliávali viszonyát a leányszemérem tetteles megsértéseig feszítette. . .

Én Julia ágyánál sokszor megjelentem. Akartam esküszegésére emlékeztetni; de kinos betegsége anynyira meghatott, hogy nem mertem hozzá feddőleg szólani.

Ma egy hete engem magához hivatott. Rémitő tekintet ömlött el arcain. Szemei könyeztek. Töredező hangon kért: ígérjem meg, hogy irok neked, nevében bocsánatot kérni számára. Mert, mint sirva panaszlá, boldogságot feldulója a megszökött gaz Stein volt.

És én most, azon fájérzettel, hogy tán szavaim is keményen hatottak Juliára, s másfelől azon öntudattal, hogy hű barátod maradtam, — bánatos lélekkel adom tudodra Julia . . . halálát.

Vigasztald magadat azon tapasztalatommal, hogy ő a te mivelte lelkedet sohasem bírta megérteni; s a te szerelmed csak eszményi volt!

Én vagyok, barátod Kálmán s. k.

Utóirat: Kerepy Erne, ki barátnéja beteg ágyánál a legnemesebb indulat nyilatkozatait adá, megkért engem, hogy tiszteletét adjam át neked. . . Hidd meg, nem csupa barátság azon érzés, melylyel ez erényes hölgy irántad viseltetik, s ezen egyetlen leányt ismerem azok közül, kiket becsülsz, mivelte lelkedhez méltónak. A minap egy elszáradt virágsomót mutatott fel előttem, melyet kedves emlékedül tartogat. Igensokszor hő részvétellel beszél rólad. Kevés időmulva pesti birtokukba költözendnek, s állandóan ott lakni szándékoznak. Annáljobb rád nézve! Sz.K.“

1819. majus 1.

Én meg akartam boszulni; és ő nincs többé!

Nem hittem Szirtfoki szavainak. V...ra, a helyszíné-

re mentem, bővebb tudomást szerezni a dologról. S egy betüig igazaknak találtam Kálmán szavait.

Egy pár köny csordult ki szemeimből Julia sirján, inkább a szájalom, mint a szerelem könnyüje. Én neki megbocsátok. Egy gyöngö liliom volt ő, melyet a meleg szél leforráz; játék volt ő a sors kezében, melyet, mint gyöngö pelyhet az orkán, önkénye szerint, ide s tova hány. — Stein oka mindennek, ki a szeplőtlen kebel legszentebb érzéseit, alacsony célára felhasználva, bűn örvényébe sodorta, s gaz árulóként odább állott. . . Csoda-e, ha egy ifju néember ártatlan szívét a kitanult világi elcsábithatta? . . . Ah, hányan vannak, kik a megalázott lélek kinaiból maguknak gyönyört alkotnak; hányan, kik a hideg önzés hiu fényétől megvakitva, nem ismerik a viszonosság s méltányosság szent jogait; kik minden körülményt saját „é“jökre alkalmaznak, s az „enyim“ „tiede“ természeti határjeleit látni, és a vallás ama dicső elvét: „a mit magadnak nem akarsz, ne tedd mással“ érezni nem akarják; sőt, embertelen célaik diadalérzetében, megcsalt embertársaik romba dőlt boldogságán találják fel romlott szíveik hitvány örömeit! oh, távozzatok tölem sima bőrű kigyók irtózatoss képei, kik bűnéretetökben fölemelt fejjel merészletek járnai az igazságos istenség mindenlátó szemei előtt! Szemeitekben bűnös lélek jegedt képei látszanak, arcvonalaitok reddi közt rablott kéjek haldokló fénye csillámlik, reszketeg tagaitokon lázas szenvedély ostorcsapásai rángatóznak, s életereitek fekete vérén elvetemült gonoszság kiaszott testei hizlalják magukat!

Egy katona egy ártatlan leányt elég gyáva elcsábítani, s midőn a közvélemény ítéletével szembe kellene szállania, — ellillan! Remek virág a hősiség dicskoszójába!

De, ah isten, mit érzek?

Hátha én is tényező valék Julia halálában? Nem irántami hűségéből nehezítette-e Kálmán Julia lélekfájdalmait!?

E rémitő gondolat ólomsúly gyanánt nehezül sajjó lelkeimre!

Mert hányszor megesik, hogy nagyítóüvegen látjuk a mások hibáit, mig vétkeinkből uj réteg képződik saját lelkünkön, melynek vastagságán gyöngö szemeink át nem látnak. Hány ember hizeleg magának, mintha tetteleg betanulta volna az életbölcseesség ama fölvét: „ismerd meg magadat“; és tettei ezerszer megcáfolják hitét; többnyire viruló színben tűnnek fel előttünk saját tetteink, mig mások viseletében ferde irány és dicstelen eredmény torzképeire ismerünk.

De tettem-e én egyebet, mint, hogy eltávoztam Julia köréből, midőn megcsalattatásom lassudanemészítő gyanuja hitté, sőt valósággá érett keblemben? Boszu helyett a megvetés fegyverét használtam; a boszura is hajlandó voltam ugyan, de, hála az égnek, nincs rá szükség! Ki-

naimat magamba rejtém, vagy naplóm holt lapjaiba temetém.

Oh Kálmán, ha te körömbé lettél volna, úgy nem fogtam vala anynyi lélekküzdelmet szenvedni! Fájdalom! hogy téged félreismertelek, s nem nyerhetett vigaszt a barát barátai ajkairól. Megszégyenülve állok lélekszilárdaságod és baráti hűséged szent oltára előtt, s töredett szívvel hintem rá a megbánás és kiengesztelődés tömjénillatát!

... Mint a hosszú rabságból szabadult, szabadulása perceiben, alig meri hinni, hogy a szabadság életlegét szabad szivnia, — félvén a netán másodszori szabadságvesztés gyilkoló kinaitól; mint a hályogtól tisztuló szem, látereje visszanyerésekor, alig mer a napvilágra tekinteni: úgy van az én sokat-szenvedt lelkem a te vonzalmadhoz és erényes lelkedhez: Er ne!

Becsülésem mérlegét eléggé lenyomták ismert érényeid. De a szerelem mérlegével csak rokon lélek és kölcsönös vonzalom tarthatja magát egyenlő irányban!

De, oh én balga, mit gondolok!

Vagy tán azért mosolyog rám e májusi nap bájsugara, hogy szívem romvirágai porából az általános kiengesztelődés és kedélynyugottság gyöngyvirágai teremjenek?

... Nem, nem fűzöm tovább gondolataimat. Bevárom az érlelő idő fejlődését. —

Oláh Károly.

(Vége köv.)

Erkelné sirjánál.

(Debrecenben sept. 20. 1848.)

..... Itt nyugszol hát az utfelen
Miként ősszel fáról lehullt levél,
Itt nyugszol elfelejtve hűtlenül,
Szinművészet fölkejtje — szende nő!
S kinek dicsőség zöld babérai
Fakadtak egykor ifju léptein,
Most vad kóró terem sírhalmodon....
El — elmúlt minden! fényes szellemed
Mint üstökös, rövid ittlét után,
Innét más — szebb vidékre költözött....
És elfagytak a szivnek egykoron
Magasztosan verő érzelmei.....
S a szent gyönyörnek bájos édene,
A liljomként viruló szép tetem
Im hervadásnak jégölén pihen....
És a világ, melynek te élveket
Osztál művészpályádon egykoron —
És a világ, mely dicsfűzérével
Foná művészhalántékid körül,
Nem ad fejed fölé most sírkövet,
S kidölvé majd sírodról a kereszt,
Elmúlik nem soká emléked is,
S nem tudja senki, hamvad hol pihen....
De nem, nem! én kihez gyermekkor és
Barátság tiszta szent emléke köt,
Én im, ki mint zarándok meszsziről
Jöttem sírhalmodhoz, leomlok itt,

Leomlok sírod vad kórónál —
És megkönyezlek a világ helyett
S emlékjelül kopár sírod fölé
Hű emlékem bus fáját ültetem.

Árvafi.

Megemésztett engem....

(Népdal.)

Megemésztett engem a bú,
Mint a levágott fát a szű,
Szárak fának eső nem kell:
Hegedűszó sem vidit fel. —

A szeretőm koporsója
Bakacsinnal be van vonva,
Sárga szeggel ki van verve
S föld alá mélyen temetve. —

Ugróst, cigány! ne húzz nekem;
Siralmas az én életem.
Jajgasson a húr kezédbe,
Hogy felhasson az egekbe.

Szabó Lajos.

Debreceni napló.

Szinkörünkben e hó 25-én Láng Lajos részére adott a „Proféta“ szomorujáték 4 felv. Scribe operaszövege után írta Tóth Ferenc.

Mielőtt a szerző munkáját mérlegelnők, röviden csak az előadásra szorítkozunk.

Oly népes közönség t mint e mű adatásakor, aligha láttunk még szinkörünkben. A „Proféta“ név megtette hatását, százaknak tud- és látványát csiklandozván fel anynyira, hogy az őszszegyületekből szép koszoru fonódott, melynek virágai nem kevesebb élvezet nyújtottak sokunknak, mint a kedves Láng Bódiné (Bertha), kinek ügyes, természetes s jellemét mind végig kitartó játékát nem lehet dicsérettel nem említnünk. Szabó Krisztina (Fides), ki egész lélekkel mindent elkövet, hogy a méltányló elismerést kinyerje, nehéz, de jól betanult szerepét jól vitte. És e két színésznők mellett szégyeljék magukat, kik folytonos szó- és szerepnyaktekerések által bosszanták a közönség türelmét. Egyébiránt Békésinek (Proféta) sok sikerült jelenete volt. A diszletek, kivált a darab végén, meglehetősek valának.

A darabról jövő számban többet!

— A szépirodalom terén fáradszorgalmu Szilágyi Sándor „Magyarirók füzetei“ című folyóiratának II-ik darabja e napokban jelent meg csinos külsővel, becses tartalommal. A tartalomfűzér több jeles művet nyújt. Igy a „Katalin“ című beszélyben és Sajó töredékszerű művében legelső rangú íróink szellemére ismerünk. Ezeken kívül Tóth Endre gyönyörű költeménye, Sz. K. szép népdala, s nagybárá a többi kötött és kötetlen dolgozatok is ajánlják e füzetet az olvasóközönség pártoló figyelmébe. Ára valamint ennek, ugy a többi megjelenendő füzet-

nek is Pesten 36 pkr, vidéken postán küldve 42 kr ezüst pénzben.

Vidéki élet.

Békésből, jul. 23. Szerkesztő Barátom! Magyarország legkövérebb megyéjének egyik — sovány — falujából veszed e sorokat, egy régi ismerőstől és új barátától; ki, miután a politizálásba beleunt, — akarám mondani: beletörte hicskáját, most, mint egy nem tudom hanyadik Cincinnatus, az ekeszarvához tért. Ne vedd rosneven, ha nehéz munkában eldurvult ujjaim nem igen jól forgatják már a pennát; s ha rovásokkal és paraszti dolgokkal foglalkozó eszem, számodra sem tud egyebet diktálni — gazdasági tudósításnál.

Biz, Édes Barátom! az országos bőség dacára, mi jelenleg nagy szükségben szenvedünk. Nincs nálunk élet, úgy szólván semmi is, de azért jól vagyunk lakva, sőt gyomrunk folyvást megvan terhelve egész a betegségig! Hja! mert a mai világban igen sok a könyörtelen kéz, mely akkor is tömi belénk az elnyelhetetlen falatokat, midőn már fuldoklunk, s akkor is itat, midőn már egész a kábulásig becsiptünk. Rosz bor biz ez, de ám igyunk, hiszen magyar fiuk vagyunk!

A termés egyébiránt vidékünkön, nem minden tájon egyforma. Tavaly ősszel iszonyuan ránk szaporodott a sok mindenféle gomba; az idén pedig a buzaföldeken igen sok az üres kalász, de bezzeg a melyik tele van, az aztán igazán lesüti a fejét. Különbö, sok helyt az is arat, a ki nem vetett, de többen leszünk olyanok, kik bár igen sokat, s némelyikünk mindenét elvetette, mégsem fogunk aratni egy marokkal is.

Az iparra már jobb idő jár, a mesterembereknek általában van munkájok, kivált a szabóknak, kik mostanában igen sok köpönyeget fordítottak meg; de azt mondják, hogy az ily fordított ruha hamar elázik; egyébiránt mivel az idén szárazság járt, mindenféle nagyon viselték. A csizmadiáknak sokkal jobb keletők lett volna, ha nemcsak az ócska szarát, de a nyakat is meg tudták volna fejelni.

Legvirágzóbb volt azonban a kereskedés. Bár vevő nem volt anynyi, mint áruló. Ugynevezett országos vásárunk csak egy volt ugyan, de ez egyen is tömérdek mindent eladtak. Vágni való marhát hajtottak be még külföldről is, de ennek nem nagy kelete volt! Ellenben a hazai cimeres ökrök, idegen országokban is hirre kaptak. Birka is volt elég, hanem csak a kolompósokat keresték. A lovak különösen kapósak voltak, úgyhogy sok ember lóvá tette magát azon hitben, hogy majd többet adnak érte; mert a tapasztalás azt mutatta, hogy az ember, mint ember, egyáltalában semmi be sem vétett, ha t. i. más árulta, de a ki maga eladta magát, az olyan valamivel nagyobb becsben tartatott.

De nem untatlak tovább ily nemzetgazdasági tanulmányokkal, s Smith Ádámot és Liszt Fridriket olvasgatom bár, máskor erőt veszek magamon, hogy egyébről írjak, mint gazdaság-, ipar- és kereskedésről. Megkísértem majd társaséletünkről szólni, ámbár társaséletünk szinte nincs is; — elvonult most minden ember házikörébe, mert egyedül itt érzi magát bizalmasan, s kerüli a nagy világot, mely ránk nézve már olyan nagy, hogy szinte elveszünk benne.

Jó éjt, Barátom! nekünk alunni kell; a nappal igen hosszú, a fáradalom igen nagy volt, — most sötét éj van már körülünk: — aludjunk. Jó éjszakát! —

Kis Manó.

Szerkesztői telegraf.

***Urnak. Ninához nem nyújthatjuk be ön szemrehányásait nyomtatásban. Még hamis csont ám az a Nina kisasszony! ... Node mostegyszer nem akarjuk csalfaságát, hűtlenségét kitrombitálni a — világnak.

T. V. urnak. Ön levelezési ajánlatát elfogadjuk. S hamar „mielőtt tollhoz nyult volna ön, közvitézül zászlónk alá esküdtök” — kár volt katonásan nem banni a dologgal; azaz első látogatását is mint már ilyenek — vitézi díszöltönyben kell nálunk megtennie. A viszontlátásig!

HIRDETÉS.

J. A. Valero et Söhne

k. priv. Grosshändler et Inhaber einer
k. k. priv. Seidenzeug-Fabrik
in Pesth

machen hiermit die Anzeige dass sie ihr Manu-
factur und Fabriks Waaren-Lager von Neuen
Markt Platz in die Palatin- vormals Wind-Gasse
ins von Marczibánysehe Eckhaus Nro 187 ver-
legt haben, allewo sie auch ein best sortirtes
Lager in allen Gattungen Leder unter-
halten.

T. Dravecky Zsigmond urnak németutcán 1772. sz. a. emeletes háza, mely több mint 12 tágas szobát, ezek közt vendéglőnek is használhatókat mind lent, mind az emeletben, — ezeken kívül raktárnak alkalmas helyeket, kamarákat és istállókat foglal magában, — f. évi nov. 1-jétől számítható 6 évre haszonbérbe adandó. Értékezhetni iránta helyben

Oláh Károly
hites ügyvéd.

Nyomatik Debrecen város könyvnyomdájában.